

ได้ผ่านการตรวจประเมินคุณภาพหนังสือเรียนอาชีวศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๖๒
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ครั้งที่ ๑ ประกาศลำดับที่ ๓๘

รหัสวิชา 20700-1002

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงตามจุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชาและคำอธิบายรายวิชา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ
พุทธศักราช ๒๕๖๒ ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ศิลปวัฒนธรรมไทย

Thai Culture

เพ็ญศักดิ์ วรลงกร

95.-

ศิลปวัฒนธรรมไทย

(Thai Culture)

รหัสวิชา 20700 - 1002

หมวดวิชาสมรรถนะวิชาชีพ กลุ่มสมรรถนะวิชาชีพพื้นฐาน

ประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงศึกษาธิการ

เรียบเรียงโดย

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร

พ.ม., ศศ.บ. มหาวิทยาลัยมหิดล

ศิลปวัฒนธรรมไทย (Thai Culture)

ISBN 978-616-211-997-2

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย...

บริษัท วังอักษร จำกัด

69/3 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ 10600

โทร. 0-2472-3293-5 โทรสาร 0-2891-0742 Mobile 08-8585-1521

Facebook : สำนักพิมพ์ วังอักษร e-Mail : wangaksorn9@gmail.com

www.wangaksorn.com

ID Line : @wangaksorn

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2563

จำนวนที่พิมพ์ 5,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2561

โดยบริษัทวังอักษร จำกัด ห้ามนำส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ไปทำซ้ำ
ดัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน ไม่ว่ารูปแบบใด ๆ นอกจากได้รับอนุญาต

เป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าจากทางบริษัทฯ เท่านั้น

ชื่อและเครื่องหมายการค้าอื่น ๆ ที่อ้างอิงในหนังสือฉบับนี้

เป็นสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของแต่ละราย

โดยบริษัทวังอักษร จำกัด มิได้อ้างความเป็นเจ้าของแต่อย่างใด

ศิลปวัฒนธรรมไทย

(Thai Culture)

20700 - 1002

จุดประสงค์รายวิชา เพื่อให้

1. เข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ศิลปกรรมไทย วิถีชีวิตของคนไทย
2. ประยุกต์ใช้ศิลปวัฒนธรรมไทยในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
3. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

สมรรถนะรายวิชา

1. แสดงความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย ศิลปกรรมไทย วิถีชีวิตของคนไทย
2. ประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยในการปฏิบัติงานบริการท่องเที่ยว
3. ปฏิบัติงานบริการท่องเที่ยวบนพื้นฐานการส่งเสริมและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับวิวัฒนาการของวัฒนธรรมไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ค่านิยม ศาสนาและความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ความรู้เกี่ยวกับศิลปกรรมไทย การศึกษานอกสถานที่

ตารางวิเคราะห์สมรรถนะรายวิชา

วิชา ศิลปวัฒนธรรมไทย รหัสวิชา 20700 - 1002

ท - ป - น 1 - 2 - 2 จำนวน 3 คาบ/สัปดาห์ รวม 54 คาบ

หน่วยที่	สมรรถนะรายวิชา	แสดงความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย ศิลปกรรมไทย วิถีชีวิตของคนไทย	ประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย ในการปฏิบัติงานบริการท่องเที่ยว	ปฏิบัติงานบริการท่องเที่ยวบนพื้นฐานการส่งเสริมและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย
1. มนุษย์กับสังคม		✓	–	–
2. วิวัฒนาการวัฒนธรรมไทย		✓	✓	✓
3. ค่านิยม วิถีชีวิต และจริยธรรม		✓	✓	–
4. ขนบธรรมเนียมประเพณี		✓	✓	✓
5. ศาสนาและความเชื่อ		✓	✓	–
6. ความรู้เกี่ยวกับศิลปกรรม		✓	–	–
7. ศิลปะสมบัติไทย		✓	✓	✓
8. การศึกษานอกสถานที่แหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมไทย		✓	✓	✓

คำนำ

วิชาศิลปวัฒนธรรมไทย รหัสวิชา 20700 - 1002 จัดอยู่ในหมวดวิชาสมรรถนะวิชาชีพ กลุ่มสมรรถนะวิชาชีพพื้นฐาน ประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงศึกษาธิการ ผู้เขียนได้บริหาร สาระการเรียนรู้แบ่งเป็น 8 บทเรียน ได้จัดการจัดการการเรียนรู้/แผนการสอนที่มุ่งเน้นฐานสมรรถนะ (Competency Based) และการบูรณาการ (Integrated) ตรงตามจุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ในแต่ละบทเรียน มุ่งให้ความสำคัญส่วนที่เป็นความรู้ ทฤษฎี หลักการ กระบวนการ ตัวอย่าง แบบฝึกปฏิบัติ และคำถามเพื่อการทบทวน เพื่อฝึกทักษะประสบการณ์ เร่งพัฒนา บทบาทของผู้เรียนให้เป็นผู้จัดการแสวงหาความรู้ (Explorer) เป็นผู้สอนตนเองได้ สร้างองค์ความรู้ใหม่ และบทบาทของผู้สอนเปลี่ยนจากผู้ให้ความรู้มาเป็นผู้จัดการชี้แนะ (Teacher Roles) จัดสิ่งแวดล้อม ที่เอื้ออำนวยต่อความสนใจเรียนรู้ และเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ (Co-investigator) จัดห้องเรียนเป็นสถานที่ ทำงานร่วมกัน (Learning Context) จัดกลุ่มเรียนรู้ให้รู้จักทำงานร่วมกัน (Grouping) ฝึกความใจกว้าง มุ่งสร้างสรรค์คนรุ่นใหม่ สอนความสามารถที่นำไปทำงานได้ (Competency) สอนความรักความเมตตา (Compassion) ความเชื่อมั่น ความซื่อสัตย์ (Trust) เป้าหมายอาชีพอันยังประโยชน์ (Productive Career) และชีวิตที่มีศักดิ์ศรี (Noble Life) เหนือสิ่งอื่นใด เป็นคนดีทั้งกาย วาจา ใจ มีคุณธรรม มีจรรยาบรรณ ทางธุรกิจและวิชาชีพ

ส่งเสริมสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification System) ให้สอดคล้องตามมาตรฐานอาชีพ (Occupational Standard) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน เพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ กำลังแรงงาน การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานระดับชาติ (National Benchmarking) และการวิเคราะห์หน้าที่การทำงาน (Functional Analysis) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม และทุกสาขาอาชีพ เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนเข้าสู่สนามการแข่งขันใน ประชาคมอาเซียน

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ผู้สอน ผู้ประสาวิชาความรู้ เอกสาร หนังสือที่ใช้ประกอบในการ เรียบเรียงไว้ ณ โอกาสนี้

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร

▶ บทที่ 1 มนุษย์กับสังคม

1

แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม	2
มนุษย์กับสังคม	3
วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในสังคมไทย	7
ลักษณะเด่นของสังคมไทย	10
โครงสร้างของสังคมไทย	11
การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย	13
ศาสนาในสังคมไทย	16
ปัญหาของสังคมไทย	21
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	24

▶ บทที่ 2 วิวัฒนาการวัฒนธรรมไทย

27

ความหมายของวัฒนธรรม	28
ประเภทของวัฒนธรรม	31
วิธีการของมนุษย์กับการสร้างวัฒนธรรม	33
ความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสังคม	34
ความเป็นมาของวัฒนธรรมไทย	35
วัฒนธรรม 5 สาขา	37
การแทรกซึมของวัฒนธรรม	38
ความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อชีวิตมนุษย์	39
ความสำคัญของวัฒนธรรมระดับชาติ	41
หน้าที่ของวัฒนธรรม	43
เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย	44
การอนุรักษ์วัฒนธรรม	45
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	47

▶ บทที่ 3 ค่านิยม วิถีชีวิต และจริยธรรม

50

พื้นฐานของสังคมไทย	52
จริยศาสตร์	54
คุณธรรมที่จำเป็นในการพัฒนาบุคลิกภาพ	56
ค่านิยม	60
ความแตกต่างของค่านิยมกับความนิยม	60
ค่านิยมพึงประสงค์	62
คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ	64
คุณธรรมประการแรก	65
คุณธรรมประการที่สอง	68
คุณธรรมประการที่สาม	71
คุณธรรมประการที่สี่	72
คุณธรรมพื้นฐาน 5 ประการ	74
การปลูกฝังค่านิยม	75
เสรีภาพกับความรับผิดชอบ	76
เปรียบเทียบค่านิยมของเอเชียกับค่านิยมของอเมริกา	77
ทันสมัยแต่ไม่ฝรั่ง	79
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	80
ใบงาน	83

▶ บทที่ 4 ขนบธรรมเนียมประเพณี

84

ความหมายของขนบธรรมเนียมประเพณี	85
ประเภทของประเพณี	86
อิทธิพลของวัฒนธรรมและประเพณีที่มีต่อบุคคลในสังคม	88
ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย	88
พระราชพิธีและรัฐพิธี	92
ประเพณีในชุมชน	93
ประเพณีของชุมชนแต่ละภูมิภาคของไทย	99
ประเพณีนิยมบางอย่าง	106
ประเพณีทำบุญในโอกาสต่าง ๆ	107
การเริ่มพิธีทางศาสนา	110
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	113
ใบงาน	116

▶ บทที่ 5 ศาสนาและความเชื่อ

117

ความหมายของศาสนาและความเชื่อ	118
ความสำคัญและคุณค่าของศาสนา	119
องค์ประกอบของศาสนา	120
มูลเหตุของการเกิดศาสนา	121
ความเป็นมาและประเภทของความเชื่อ	122
พระพุทธศาสนา	123
อิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อชนชาติไทย	125
พิธีกรรมทางศาสนา	127
หลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนา	131
ความเชื่อและศาสนากับสังคมไทย	132
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	134
ใบงาน	138

▶ บทที่ 6 ความรู้เกี่ยวกับศิลปกรรม

139

ความหมายของ “ศิลปะ”	140
คุณลักษณะของศิลปกรรม	142
แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ศิลปกรรม	144
ประโยชน์ของการสร้างสรรค์ศิลปกรรม	145
ประเภทของศิลปกรรม	146
ประเภทของศิลปกรรมอีกนัยหนึ่ง	149
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	157
ใบงาน	160

▶ บทที่ 7 ศิลปะสมบัติไทย

161

ศิลปะพื้นบ้าน	162
การกำหนดศิลปะพื้นบ้าน	163
ประเภทของศิลปะพื้นบ้าน	164
ศิลปะพื้นบ้านเป็นศิลปะประเพณี	165
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	193
ใบงาน	197

▶ บทที่ 8 การศึกษานอกสถานที่ แหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมไทย

198

การจัดการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ	199
การปฏิบัติกระบวนการเรียนรู้	200
การไปศึกษานอกสถานที่	202
การศึกษาในสถานที่เป้าหมาย	203
การเดินทางกลับและสรุปบทเรียน	204
แหล่งการเรียนรู้เพื่อศึกษานอกสถานที่	206
หอสมุดแห่งชาติ (National Library)	212
พิพิธภัณฑ์สถาน	213
ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา	219
อุทยานแห่งชาติและสถานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	221
แหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมไทย	228
พระบรมมหาราชวัง	229
ศิลปวัตถุในวัดและโบราณสถานต่าง ๆ	232
อนุสาวรีย์ต่าง ๆ	241
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	247
ใบงาน	250

▶ คำถามเพื่อการทบทวน

251

▶ คำศัพท์

256

▶ บรรณานุกรม

262

บทที่

1

มนุษย์กับสังคม

แนวคิด

การศึกษาเรื่องราวของมนุษย์กับสังคม ในทางสังคมวิทยาเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในเรื่องราววัฒนธรรมเบื้องต้น ทั้งนี้เพราะสังคมมนุษย์นั้นเป็นระบบสังคมวัฒนธรรมต่างจากสังคมสัตว์ซึ่งเป็นระบบชีวสังคม ชีวิตสังคมของมนุษย์เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น ได้แก่ ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนความสามารถและนิสัยต่าง ๆ ที่มนุษย์มีในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

สาระการเรียนรู้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม
2. มนุษย์กับสังคม
3. วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในสังคมไทย
4. ลักษณะเด่นของสังคมไทย
5. โครงสร้างของสังคมไทย
6. การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย
7. ศาสนาในสังคมไทย
8. ปัญหาของสังคมไทย

สมรรถนะประจำบท

1. เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในสังคมไทย
2. สรุปการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบัน

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. สรุปแนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม
2. อธิบายมนุษย์กับสังคม
3. ยกตัวอย่างวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในสังคมไทย
4. บอกลักษณะเด่นของสังคมไทย
5. อธิบายโครงสร้างของสังคมไทย
6. ศึกษาลักษณะชุมชนของสังคมไทย
7. ยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย
8. ระบุศาสนาในสังคมไทย
9. สรุปปัญหาของสังคมไทย

บทที่

1

มนุษย์กับสังคม

การศึกษาเรื่องราวของมนุษย์กับสังคม ในทางสังคมวิทยาเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในเรื่องของวัฒนธรรมเป็นเบื้องต้น ทั้งนี้ ก็เพราะสังคมมนุษย์นั้นเป็นระบบสังคมวัฒนธรรม (Socio - Cultural System) ซึ่งต่างจากสังคมสัตว์ซึ่งเป็นระบบชีวสังคม (Bio - Social System) ชีวิตสังคมของมนุษย์เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น ได้แก่ ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนความสามารถและนิสัยต่าง ๆ ที่มนุษย์มีในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม

การที่มนุษย์อยู่ร่วมกับผู้อื่นจำนวนหนึ่งตลอดเวลา ในบริเวณสถานที่ที่เป็นภูมิลำเนาเดียวกัน ต่างก็มีความคิด ความต้องการ การกระทำที่สนองความต้องการของกันและกัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ต่อเนื่อง มีสิทธิและหน้าที่ต่อกัน ทำให้มีความรู้สึกผูกพันเป็นกลุ่มเป็นพวกเดียวกัน ที่ต่างไปจากกลุ่มหรือพวกอื่น

ความใกล้ชิดสนิทสนมผูกพันกันมากที่สุด คือ ครอบครัว หรือกว้างออกไป คือ เพื่อนและเพื่อนบ้านญาติมิตร มีความเกี่ยวข้องกันด้วยเรื่องกิจการงานด้านต่าง ๆ ของชีวิต เช่น การทำมาหากิน การปกครอง การพักผ่อนบันเทิง การซื้อขายแลกเปลี่ยน การบริการช่วยเหลือกันเมื่อยามเจ็บไข้ การเคารพบูชาทางศาสนา พิธีกรรม ฯลฯ ถ้าบุคคลเหล่านี้สื่อสารทำความเข้าใจกันได้ มีการกระทำที่เป็นแบบแผนเดียวกัน และพอใจในประโยชน์ที่ต่างคนต่างได้รับเป็นการเสนอสนองกัน ยินดีที่จะมีชีวิตร่วมกันเป็นหมู่คณะ หรือเป็นพวกพ้องเดียวกันมากกว่าจะรู้สึกร่วมกับบุคคลหมื่นคนละอื่น กลุ่มเช่นนี้เป็นปรากฏการณ์สามัญชนของชีวิตมนุษย์ นักวิชาการสมมติคำให้ใช้ เรียกว่า “สังคม”

โดยปกติกลุ่มชนนี้จะมีอุปกรณ์และวิธีการที่ใช้เป็นแบบอย่าง หรือระบบระเบียบเดียวกัน ในการดำเนินชีวิตร่วมกันเป็นหมู่คณะ เช่น มีภาษา มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ ทำงานสนองความต้องการของชีวิต มีระเบียบวิธีการ กฎเกณฑ์ และแบบแผนสำหรับการทำงาน หรือการประพฤติปฏิบัติต่อกันและกัน มีความรู้ ความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกัน ที่เห็นได้ว่าแตกต่างจากลักษณะวิถีชีวิตของคนกลุ่มอื่น แบบอย่างการดำเนินชีวิตร่วมกันของสังคมเดียวกัน นักวิชาการสมมติคำใช้ให้เรียกว่า **“วัฒนธรรม”**

ด้วยเหตุนี้ สังคมและวัฒนธรรมจึงเป็นของคุณกัน มีสังคมก็ต้องมีวัฒนธรรม

อาจสรุปลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมได้ ดังนี้

“สังคม” หมายถึง คนที่อยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณหนึ่ง มีการกระทำสัมพันธ์ตามแบบอย่าง การดำรงชีวิตที่กำหนดขึ้นและยึดถือร่วมกัน และมีความรู้สึกผูกพันว่าเป็นพวกเดียวกันแยกได้จากพวกอื่น

“วัฒนธรรม” หมายถึง แบบอย่างการดำรงชีวิตที่กลุ่ม (หรือสังคม) หนึ่ง กำหนดขึ้น และยึดถือร่วมกัน ประกอบด้วยวัตถุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ไม้สอย ระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบแผน วิธีการ ความคิด ความเชื่อ ความหมายและคุณค่าที่คนในกลุ่มหรือสังคมนั้น ร่วมรู้ ร่วมรับและร่วมใช้ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ที่มีลักษณะเฉพาะแยกได้จากกลุ่มอื่น

มนุษย์กับสังคม

1. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สัตว์และพืชเป็นสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ หากจำแนกสัตว์ออกเป็นจำพวก ก็มีทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำ ร่างกายของสัตว์ทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ซึ่งสามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า และมองไม่เห็นด้วยตาเปล่าก็มีมาก นอกจากสิ่งที่มีชีวิตแล้วยังมีสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น อิฐ ดิน หิน ทราบาย ก๊าซประเภทออกซิเจน ไนโตรเจน คาร์บอนไดออกไซด์ น้ำ และน้ำมัน เป็นต้น

มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลาง สัตว์ พืช และสิ่งที่มีชีวิตอื่น ๆ ลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดความสัมพันธ์กันขึ้น ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ มนุษย์กับพืช มนุษย์กับสิ่งไม่มีชีวิต ระหว่างสัตว์กับพืช ระหว่างสัตว์กับสิ่งไม่มีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ก่อผลกระทบระหว่างกันและกัน มากกว่าระหว่างสัตว์กับพืช

2. อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะรายบุคคล และส่วนรวม ซึ่งมีเนื้อหาโดยสรุป ดังนี้

2.1 อิทธิพลต่อมนุษย์รายบุคคล มี 3 ประการ คือ

- ประการแรก กำหนดการบริโภค เช่น มนุษย์ในเมืองหนาวกินอาหารประเภท นม เนย
- ประการที่สอง เครื่องนุ่งห่ม มนุษย์ในเขตร้อนต้องใช้เสื้อผ้าบาง ๆ น้อยขึ้น
- ประการที่สาม อาชีพ ผู้ที่อยู่ในที่ราบลุ่มจะทำเกษตรกรรม เป็นต้น

2.2 อิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ส่วนรวม

เน้นในเรื่องของวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรม เช่น มนุษย์ที่มีที่อยู่ในที่ที่มีแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์ ก็จะทำการขุดค้นหรือทำเหมืองแร่ การเลือกที่อยู่อาศัยมนุษย์จะเลือกถิ่นที่อยู่ที่ดีอุดมสมบูรณ์ เช่น ตามริมทะเล แม่น้ำลำคลอง แถบที่ราบเหมาะแก่การทำมาหากิน การคมนาคมสะดวก แต่มนุษย์บางกลุ่มก็ไม่สามารถเลือกถิ่นที่อยู่ได้ตามความต้องการ เช่น มนุษย์ที่อาศัยอยู่ตามป่าเขาและทะเลทราย หรือในแถบอากาศหนาวจัด ทั้งนี้ เป็นเพราะอิทธิพลของธรรมชาติเป็นผู้กำหนดให้

วิถีชีวิตของมนุษย์โดยทั่วไปกับการดำรงชีวิตภายใต้กฎเกณฑ์ของสิ่งแวดล้อม สามารถดำเนินการเพื่อชีวิตของตนเองใน 2 วิธี คือ

1. การปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ เช่น รับประทานอาหารที่มีอยู่ในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ การใช้เครื่องนุ่งห่มให้เหมาะสมกับภูมิอากาศ ประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. ดัดแปลงธรรมชาติให้เหมาะสมกับตนเอง โดยการนำวิทยาการเทคโนโลยีหลากหลายวิธีนำมาปรับปรุงธรรมชาติให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของมนุษย์ เช่น การดัดแปลงเขาให้เป็นสวนสาธารณะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ ขุดลอกแม่น้ำลำคลองให้สามารถใช้เป็นเส้นทางคมนาคมได้ เป็นต้น

ธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถเอาชนะได้ และธรรมชาติบางอย่างก็สร้างความเสียหายให้แก่มนุษย์ได้แก่ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด น้ำท่วม ลมพายุ มนุษย์จึงต้องพยายามศึกษาเพื่อเตรียมตัวไว้เผชิญหรือป้องกันปัญหาเหล่านี้ให้บรรเทาเบาบางลงบ้าง

3. ลักษณะสำคัญของมนุษย์ มนุษย์เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม มีกระดูกสันหลังและเลือดอุ่นประเภทหนึ่งที่เรียกว่า “ไพรเมต” (Primates) มนุษย์มีลักษณะสำคัญแตกต่างจากสัตว์สปีชีส์ (Species) อื่นที่เป็นไพรเมตด้วยกัน คือ

3.1 มีร่างกายตั้งตรง ทำให้สามารถใช้มือทั้งสองได้อย่างคล่องแคล่ว

3.2 มีหัวแม่มืออยู่ตรงข้ามกับนิ้วอื่น นิ้วมือไม่ติดกันเป็นแผงและงอได้ กระดิกได้ ทำให้สามารถใช้มือแต่ละข้างจับสิ่งของได้อย่างมั่นคง

3.3 มีดวงตาอยู่ด้านหน้าของกะโหลกศีรษะสามารถมองได้ไกลและชัดเจน

3.4 มีความต้องการทางเพศไม่เป็นฤดูกาล มีการจัดระเบียบเรื่องการเลือกคู่ครอง

3.5 มีกะโหลกศีรษะใหญ่และขนาดความจุของสมองมาก

3.6 มีระดับสติปัญญาสูง มนุษย์จึงสามารถคิดค้นสร้างสรรค์ความเจริญ สร้างเทคโนโลยีขึ้นใช้ในหมู่มนุษย์เพื่อให้ได้รับความสะดวกสบายด้านต่าง ๆ

3.7 มีระยะของความเยาว์วัยยาวนาน ต้องได้รับการเลี้ยงดูและฝึกฝนอบรมหลายปี

4. ความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์ มี 3 ประการ ดังนี้

4.1 มนุษย์สามารถใช้ระบบสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นระบบสื่อความหมาย ความซับซ้อน แต่มีประสิทธิภาพในการสื่อสาร ตัวอย่างสัญลักษณ์ เช่น เครื่องหมายจราจร เป็นต้น

4.2 มนุษย์สามารถสร้างสังคมหรือกลุ่มทางสังคม ที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย การอยู่กันเป็นสังคมทำให้มนุษย์สามารถทำอะไรได้หลายอย่างที่สัตว์อื่นทำไม่ได้ เช่น ช่วยกันทำงาน ช่วยกันป้องกันศัตรู ช่วยกันสร้างความเจริญ เป็นต้น

4.3 มีวัฒนธรรม จัดระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิต และความรู้ความคิดในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

5. ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ โดยสรุป มี 3 ทาง คือ

5.1 ทางชีวภาพ เช่น ที่อยู่อาศัย อากาศ แสงสว่าง ความร้อน อาหาร ยารักษาโรค ความปลอดภัย ความต้องการทางเพศ เสื้อผ้า เครื่องมือเครื่องใช้

5.2 ทางสังคม เช่น การติดต่อสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกัน ดำรงชีวิตร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยป้องกันศัตรู ถ่ายทอดความรู้ความคิด ระเบียบแบบแผนในการดำรงชีวิต

5.3 ทางจิตใจ เช่น ต้องการความรัก ความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ ความรู้สึกมั่นคงใจ การสรรเสริญ

6. ความหมายของ “สังคมมนุษย์” “องค์การทางสังคม” “ความอิสระเชิงหน้าที่”

6.1 สังคมมนุษย์ หมายถึง องค์การทางสังคมขนาดใหญ่ มีความอิสระเชิงหน้าที่และวัฒนธรรม มีอำนาจเหนือองค์การทางสังคมขนาดเล็กที่มีอยู่ในอาณาเขตด้วย

6.2 องค์การทางสังคม หมายถึง กลุ่มคนที่มีการจัดระเบียบแล้ว สมาชิกของกลุ่มมีการกระทำระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ เป็นระยะเวลายาวนาน และเป็นแบบแผนเดียวกัน ยึดถือกฎเกณฑ์ ของสังคมร่วมกัน และมีเป้าหมายในการกระทำร่วมกัน

6.3 ความอิสระเชิงหน้าที่ หมายถึง สังคมมนุษย์ทั้งขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก ก็สามารถหาเลี้ยงตัวเองได้ ตัดสินใจทำอะไรก็ได้โดยลำพัง สมาชิกติดต่อกันได้ หรือคบหากันเองมากกว่าติดต่อกับบุคคลภายนอกสังคม ทำให้สังคมสามารถควบคุมสมาชิกได้ ส่วนสมาชิกก็จะมี ความรักดีต่อกัน คอยปกป้องคุ้มครองภัยทั้งจากภายในและภายนอก

7. หน้าที่พื้นฐานของสังคมมนุษย์ โดยสรุป สังคมมนุษย์มีหน้าที่พื้นฐาน ดังนี้ คือ

7.1 เสริมสร้างและเลี้ยงดูสมาชิก เพื่อบำรุงรักษาประชากรจำนวนหนึ่ง ถ้าขาดหายไปต้องหามาเพิ่มเติม

7.2 ให้การอบรมหรือขัดเกลาสมาชิก เช่น การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับรูปแบบของวัฒนธรรม หรือระเบียบแบบแผนของสังคม เพื่อให้สังคมมีความเป็นระเบียบ และให้สมาชิกรู้จักบทบาทหน้าที่ของตน

7.3 สร้างและส่งเสริมการสื่อสารสัมพันธ์ เพื่อให้สมาชิกเข้าใจความคิดและการกระทำของกันและกันได้ สื่อที่สำคัญคือภาษา ดังนั้นแต่ละสังคมจึงต้องมีภาษาเป็นของตนเองเพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารกัน

7.4 จัดให้มีการแบ่งงานระหว่างสมาชิก แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้ทำหน้าที่ของตน โดยให้แต่ละคนรู้จักหน้าที่ และมีความรู้ความชำนาญในสิ่งที่ตนต้องกระทำ

7.5 สร้างกฎเกณฑ์การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องของส่วนรวม เช่น การป้องกันการรุกรานจากภายนอก การรักษาสาธารณสมบัติ เป็นต้น

7.6 จัดให้มีการประสานงาน สังคมมีกิจกรรมหลายอย่างที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้ กิจกรรมต่าง ๆ จึงต้องมีการร่วมมือกันไม่ขัดแย้งกัน

7.7 จัดให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ เช่น การแบ่งอาหาร เครื่องใช้ บริการแก่สมาชิกในสังคมให้สามารถอยู่ได้ต่อไป เพราะถ้าไม่มีสมาชิก สังคมก็ไม่อาจคงความเป็นสังคมอยู่ได้ต่อไปเช่นกัน

7.8 ควบคุมสมาชิกให้อยู่ในระเบียบ เป็นการป้องกันไม่ให้สมาชิกทำอะไรที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม สมาชิกก็อยู่ได้ปกติสุข

7.9 ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ให้อยู่ดีกินดี โดยสิ่งใดดีก็เก็บรักษาไว้ สิ่งใดมีแนวโน้มจะเลวลง ก็ต้องช่วยกันปรับปรุงให้ดีขึ้น

8. ความหมาย และองค์ประกอบของโครงสร้างสังคม

8.1 โครงสร้างทั่วไป หมายถึง สิ่งของหลายอย่างหรือหลายชิ้นประกอบกัน แล้วเป็นรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์หรือประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่านั้น เช่น โครงสร้างของบ้าน หรืออาคารโรงเรียน เป็นต้น

8.2 โครงสร้างของสังคม องค์ประกอบ คือ สมาชิก จึงมีลักษณะเคลื่อนไหวได้เพราะสมาชิก คือ “คน” การเคลื่อนไหวอาจมีลักษณะเหมือนกันหรือต่างกัน เช่น นักรถเมล์ ไหนรถเมล์ วิ่งผลัด วิ่งมาราธอน วิ่งเร็ว เป็นต้น

สรุป โครงสร้างของสังคมเมืองมีองค์ประกอบ คือ มีคนจำนวนหนึ่ง มีการคบค้าสมาคม ร่วมมือกัน ขัดแย้งกัน หรือไม่สนใจกัน มีกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนใช้เป็นแนวทางให้สมาชิกในสังคมยึดถือประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้สามารถดำเนินงานและดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความเรียบร้อย

9. ความหมายของการจัดระเบียบทางสังคม มีดังนี้

9.1 กลุ่มคนที่เป็นระเบียบ รู้จักหน้าที่ ระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการที่ติดต่อสัมพันธ์กัน เช่น กลุ่มเพื่อนเล่น กลุ่มหนุ่มสาว ครอบครัว สมาคม สโมสร เป็นต้น ตัวอย่างชีวิตในครอบครัวจะมีความเป็นระเบียบเพราะพ่อแม่และลูกรู้จักสิทธิและหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของครอบครัว

9.2 กระบวนการจัดระเบียบ คนในสังคมตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จำเป็นต้องมีการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง เรียนรู้ระเบียบปฏิบัติของกลุ่ม การแบ่งงานกันทำ การปฏิบัติระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ การปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่ม การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกลุ่ม เป็นต้น

10. สถาบันทางสังคม หมายถึง ระบบของบทบาทของสังคม และบรรทัดฐานทางสังคมที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน สอดคล้องประสานกัน ทำหน้าที่สนองความต้องการอย่างหนึ่งหรือมากกว่าอย่างหนึ่งของสังคม

บทบาท หมายถึง การกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ

สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ว่าสมาชิกแต่ละคนจะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรบ้าง เป็นต้น

สถาบันทางสังคม

สถาบันสังคมมี 7 สถาบัน ดังนี้

1. สถาบันครอบครัว ประกอบด้วย พ่อ แม่ เป็นเบื้องต้น มีบทบาทและบรรทัดฐานทางสังคมที่ประสานสอดคล้องกัน มีหน้าที่หลัก คือ การผลิตสมาชิกใหม่ให้สังคม การเลี้ยงดูให้สมาชิกใหม่เจริญวัยทางสังคม ให้การอบรม และความอบอุ่นทางจิตใจ เป็นต้น

2. สถาบันการเมือง การปกครอง ทำหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองประเทศหรือรัฐ จัดการให้มีรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ดูแลความสงบภายในประเทศ บริการสาธารณะ เป็นตัวแทนประชาชนติดต่อหรือทำความตกลงกับต่างประเทศ ป้องกันเอกราชและอธิปไตยของประเทศ

3. สถาบันเศรษฐกิจ ทำหน้าที่เกี่ยวกับผลิต การจำหน่ายจ่ายแจกของกินของใช้ เครื่องมือเครื่องใช้และบริการต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกในสังคม เพื่อให้สมาชิกและสังคมดำรงอยู่ได้ สถาบัน เศรษฐกิจมี 2 แบบ คือ แบบเสรีนิยมและแบบสังคมนิยม

4. สถาบันการศึกษา มีบทบาทและหน้าที่ให้การศึกษาอบรมแก่บุคคลทางวิชาการด้านสามัญและด้านวิชาชีพ ถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านระเบียบประเพณีอันงดงามของสังคม

5. สถาบันศาสนา มีบทบาทและหน้าที่ในการสนองความต้องการของสังคม ในด้านการให้ความรู้ ความคิด และความเชื่อในหลักของศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจของบุคคลทั่วไป เป็นสถาบันสวัสดิภาพของสังคม เป็นส่วนหนึ่งของกลไกในการปกครองประเทศ

6. สถาบันนันทนาการ เป็นสถาบันเกี่ยวกับความบันเทิงทางร่างกายและจิตใจ มีหน้าที่ผ่อนคลายความตึงเครียดในการทำงาน ความเบื่อและความจำเจของชีวิต เป็นที่เชิดหน้าชูตาของประเทศ

7. สถาบันสื่อสารมวลชน คือ แบบแผนการสื่อสารระหว่างบุคคลในสังคมที่มีการขยายตัวกว้างใหญ่ขึ้น ครอบคลุมระดับอำเภอ จังหวัด ประเทศ และทั่วโลก โดยแบบแผนดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อลดข้อจำกัดในแง่ของระยะทางและเวลา ในรูปของหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในสังคมไทย

สังคมเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของวิถีชีวิตที่เคยชินของทุกคน คือ การที่คนอยู่ร่วมกันหลาย ๆ คน หรือร่วมกันเป็นจำนวนมากตลอดเวลา บริเวณสถานที่ที่เป็นภูมิลำเนาเดียวกัน ผู้คนที่อยู่ร่วมกันต่างมีการสื่อสาร ความคิด ความต้องการ มีการกระทำสนองความต้องการของกันและกัน ซึ่งยึดเยื้อต่อเนื่อง

ยาวนานเป็นความสัมพันธ์ มีสิทธิหน้าที่ต่อกันที่รู้และคาดหมายได้ล่วงหน้า จากการกระทำและความสัมพันธ์ที่มีสม่ำเสมอต่อกัน ทำให้มีความรู้สึกผูกพันเป็นกลุ่มเป็นพวกเดียวกัน ซึ่งต่างไปจากกลุ่มอื่นหรือพวกอื่น

กลุ่มคนที่อยู่รวมเป็นกลุ่มหรือพวกพ้องเดียวกันเป็นสังคม ย่อมมีแบบอย่างการดำเนินชีวิตร่วมกันที่ประกอบด้วย เครื่องมือ อุปกรณ์ ระเบียบวิธีการ และความคิดความเชื่อที่เป็นระบบระเบียบหรือมาตรฐานเดียวกัน อันเป็นลักษณะเฉพาะของวิถีชีวิตของคนกลุ่มเดียวกันนั้นคือวัฒนธรรม

ด้วยเหตุนี้ สังคมกับวัฒนธรรมจึงเป็นของคู่กัน มีสังคมก็ต้องมีวัฒนธรรม หมายถึง คนที่อยู่รวมเป็นกลุ่มเดียวกัน มีแบบอย่างการดำเนินชีวิตร่วมกันที่เป็นลักษณะเฉพาะหรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มนั้น ที่เห็นชัดแยกได้จากแบบอย่างหรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มอื่น

สังคมและวัฒนธรรมไทย มีลักษณะดังที่กล่าวมานี้ ดังนั้น คนที่เรียกกลุ่มของตนที่อยู่ร่วมกันว่า “ไทย” เป็น “สังคมไทย” มีแบบอย่างการดำเนินวิถีชีวิตของกลุ่ม เรียกว่า “วัฒนธรรมไทย” ที่ประกอบด้วยเครื่องมืออุปกรณ์ วิธีการและความคิด ความเชื่อต่าง ๆ ที่ร่วมรู้ความหมายและเห็นคุณค่าตรงกัน ซึ่งใช้ดำเนินชีวิตของกลุ่ม

วิถีชีวิตในสังคมไทย

วิถีชีวิตของคนไทย คือ มนุษย์ที่สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การดำรงชีวิตของคนไทยมีความสัมพันธ์กับวัด เป็นสถานที่ที่สอนความรู้ให้กับคนไทย ดังนั้น วัดจึงเป็นสถานที่สำคัญสำหรับชีวิตคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะคนไทยสามารถพัฒนาความรู้ที่ดีสำหรับการอาศัยอยู่ในสังคมได้ ระหว่างการปกครองโดยพระมหากษัตริย์ สมัยรัชกาลที่ 5 มีชาวต่างชาติเข้ามาทำการค้าในไทยจำนวนมาก และการเข้าศึกษาโรงเรียนรัฐบาลจะถูกสร้างบริเวณด้านนอกวัด ศาสนาพุทธมีผลต่อชีวิตของคนไทยมากจากจุดเริ่มต้นจนถึงจุดจบของชีวิต และวัดเป็นสถานที่ที่ใช้สำหรับการทำพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ

เอกลักษณ์สังคมไทย

เอกลักษณ์ คือ ลักษณะที่เหมือนกัน หรือร่วมกันของสังคมหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่าแตกต่างจากลักษณะของสังคมคนอื่นหรือกลุ่มอื่น

เอกลักษณ์ไทย คือ ลักษณะที่แสดงหรือบ่งบอกถึงความเป็นไทย ซึ่งเห็นได้ทันทีว่าแตกต่างจากลักษณะของชาติอื่น ความแตกต่างเช่นว่านี้ อาจมองเห็นได้ทางรูปลักษณะ ความประพฤติปฏิบัติ กิริยาท่าทาง วัฒนธรรม จารีตประเพณี ฯลฯ

คำว่า “**เอกลักษณ์**” หมายความว่า เป็นธรรมชาติหรือเป็นลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในตัวบุคคล หรือในชนชาติใดชาติหนึ่ง ที่ทำให้บุคคลนั้นรู้ตัวว่าเป็นตัวของตัวเอง ส่วนเอกลักษณ์ของชาติใดชาติหนึ่ง

ก็ทำให้รู้ว่าอยู่ในเชื้อชาติใดและรู้จักคนที่มีเชื้อชาติเดียวกัน เช่น คนไทยก็รู้ว่าเป็นคนไทยด้วยกัน ไม่ว่าไปพบกันในประเทศใด ในท้องถิ่นใด ก็มองกันออกว่าเป็นคนไทยด้วยกัน

ความสำคัญของเอกลักษณ์ของชาติ

เอกลักษณ์ของชาติ นอกจากจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเป็นชาติและลักษณะไทยว่าแตกต่างจากชาติอื่น ยังมีความสำคัญต่อการอยู่รอด ความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของชาติไทยอีกด้วย

การที่ชาติไทยซึ่งมีประวัติศาสตร์อันยาวนานชาติหนึ่งของโลก สามารถดำรงความเป็นอิสระปกครองประเทศเป็นปีกแผ่นมากกว่า 700 ปี จนบัดนี้ เนื่องจากชาวไทยมีเอกลักษณ์สำคัญ คือ มีคุณธรรม 3 ประการ คือ ความรักอิสระเสรี ความปราศจากวิหิงสาหรือเบียดเบียนผู้อื่น และความฉลาดในการประสานประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีเอกลักษณ์ที่ควรแก่การภาคภูมิใจอีกหลายประการ เช่น ความโอบอ้อมอารี มีน้ำใจเพื่อแผ้ว มีเมตตากรุณาต่อผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ตกทุกข์ได้ยาก ความกตัญญูทวดเวทิต่อผู้มีพระคุณและประเทศชาติ เช่น ความรักความผูกพันอันแน่นแฟ้นของสมาชิกในครอบครัวไทย เหล่านี้ เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่เป็นที่ภูมิใจของคนไทย

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นไทยหรือเอกลักษณ์ไทยมีสิ่งดีและไม่ดี คุณธรรมบางอย่างแม้เป็นสิ่งดี แต่ถ้าไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้และไม่ระมัดระวังในการปฏิบัติก็อาจนำไปสู่เอกลักษณ์ที่ไม่ดีได้ เช่น ความฉลาดในการประสานประโยชน์ อาจนำไปสู่การเอาเปรียบผู้อื่น การคดโกงหรือทุจริตในทำนองเดียวกัน ความรักความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวก็อาจทำให้รักแต่เฉพาะสมาชิกในครอบครัวของตน จนขาดความสามัคคีกับผู้อื่นและขาดความยุติธรรมได้

อีกประการหนึ่ง เอกลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มั่นคงถาวร แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลสมัย เพราะอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การที่วัฒนธรรมและเทคโนโลยีของต่างประเทศเข้ามาทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยเปลี่ยนไป เช่น ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ครูกับศิษย์ เยาวชนกับศาสนาซึ่งนับวันจะห่างกันยิ่งกว่าที่เคยเป็นมา

เอกลักษณ์เป็นสิ่งที่แปรเปลี่ยนได้ จึงจำเป็นที่ประชาชนชาวไทยจะต้องช่วยกันอนุรักษ์เอกลักษณ์ที่มีความสำคัญและดำรงอยู่เดิมให้คงอยู่ต่อไป ขจัดและสกัดกั้นสิ่งที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ ทั้งที่มีอยู่เดิมและจากแหล่งภายนอก ในขณะเดียวกัน ควรส่งเสริมและสนับสนุนคุณธรรม ค่านิยม ที่เอื้อต่อการพัฒนา เช่น การพึ่งตนเองให้มากยิ่งขึ้น การกระทำเช่นนี้ได้ชื่อว่าเป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งมีความสำคัญมาก เพราะเอกลักษณ์ของชาตินอกจากจะเป็นบ่อเกิดแห่งความภาคภูมิใจของคนในชาติแล้ว ยังเป็นจุดรวมที่ช่วยให้เกิดการประสานความคิดประสานจิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่ความสามัคคีของปวงชนและความมั่นคงของชาติ

ลักษณะสำคัญที่ทำให้คนไทยมีเอกลักษณ์ร่วมกัน

หลักสำคัญที่คนไทยยึดถือร่วมกันหรือมีเอกลักษณ์ร่วมกันมีดังนี้

1. ความกตัญญู ความสามารถนี้ทำให้เกิดความเคารพบิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ ตลอดจนความรักความเอื้อเฟื้อที่มีต่อคนในครอบครัว ซึ่งเป็นเอกลักษณ์สำคัญของคนไทย ไม่ละลาบละล้งลวงเกินบิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ถึงญาติผู้ใหญ่จะอยู่ในวัยชรา ลูกหลานก็ยังเห็นว่ามีสำคัญต่อชีวิตและครอบครัว คอยดูแลทุกข์สุข เชื่อฟังคำสั่งสอนและยังมีสิทธิ์ที่จะตัดสินใจโชคชะตาของวงศ์ตระกูลของครอบครัวได้อันเป็นหลักสำคัญ トラบใดที่ยังมีลูกหลานเชื้อสายอยู่จะไม่มีการทอดทิ้ง อันนี้เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญ เพราะทำให้ชีวิตคนไทยมีครอบครัวเป็นสุขมีความมั่นคงทางใจและมีหลักยึดเหนี่ยว

2. ความจงรักภักดีและความเคารพในองค์พระมหากษัตริย์ ความรู้สึกนึกคิดของคนไทยพระมหากษัตริย์เทียบได้กับบิดามารดาหรือยิ่งกว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ได้ฝังอยู่แน่นในจิตใจคนไทยจนเป็นเอกลักษณ์ของชาติอย่างหนึ่ง ถ้าคนไทยขาดองค์พระมหากษัตริย์ ความรู้สึกทางใจจะเปลี่ยนแปลงเกิดความว้าวุ่น ขาดความภูมิใจในชีวิตความเป็นไทยซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก

3. ความเคารพนับถือครูอาจารย์ ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นหรือหมิ่นความเคารพนับถือ แม้จะจากไปนานแสนนาน ความสัมพันธ์ยังแนบแน่นเป็นปกติ แม้ครูอาจารย์เองก็มีความรู้สึกเช่นนั้น นับว่าเป็นหลักสำคัญอีกประการหนึ่งของเอกลักษณ์ไทยอย่างแท้จริง

ลักษณะเด่นของสังคมไทย

สังคมไทยมีลักษณะเด่นพอสรุปได้ ดังนี้

1. สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 เป็นเกษตรกร
2. สังคมไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นศูนย์รวมทางจิตใจและศูนย์รวมความสามัคคีของชาวไทยทั้งมวล
3. สังคมไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก และยังประกอบด้วยผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ ดังนี้ ศาสนาพุทธ 94.24% ศาสนาอิสลาม 4.02% ศาสนาคริสต์ 0.60% ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาฮินดู และศาสนาซิกข์ 0.13%
4. มีการอพยพจากต่างจังหวัดเข้าสู่ตัวเมือง ปัญหาภัยแล้งทำการเกษตรไม่ได้ผล ทำให้เกิดการอพยพเข้ากรุงเทพฯ เพื่อหางานทำ
5. ประชากรมีฐานะยากจน รวมทั้งคุณภาพทางการศึกษาและโภชนาการอยู่ในระดับต่ำ
6. เป็นสังคมที่มีการรวมอำนาจไว้ในส่วนกลาง ความเจริญและการปกครอง รวมศูนย์กลางอยู่ในกรุงเทพฯ ทั้งหมด
7. เป็นสังคมที่เคารพผู้อาวุโส เคารพครูอาจารย์ ไม่ทอดทิ้งพ่อแม่เมื่อแก่เฒ่า

8. สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุและจิตใจ เนื่องจากวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การติดต่อสื่อสาร การท่องเที่ยว เป็นต้น

9. เป็นสังคมที่มีอัตราการพัฒนาเศรษฐกิจระดับสูง อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชาติอยู่ประมาณ 8% ต่อปี ถือเป็นอันดับหนึ่งของโลก

โครงสร้างของสังคมไทย

โครงสร้างที่สำคัญของสังคมไทยแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ โครงสร้างสังคมชนบทและโครงสร้างสังคมเมือง แต่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอาศัยอยู่ในชนบท ซึ่งเป็นสังคมแบบประเพณีนำ และเป็นสังคมเกษตรกรรม ดังนั้น หากจะรู้จักสังคมและวัฒนธรรมไทยจะต้องพิจารณาจากโครงสร้างสังคมชนบทเป็นหลัก และจะต้องพิจารณาถึงอิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมเมืองที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมชนบทประกอบไปด้วย

1. โครงสร้างสังคมชนบท เป็นโครงสร้างที่สำคัญที่สุดของสังคมไทย ลักษณะจำเพาะที่สำคัญของสังคมชนบท ได้แก่ การรวมกลุ่มแบบอรูปนัย (Informal) ของกลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) มีการติดต่อกันแบบตัวถึงตัว สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมคล้ายคลึงกัน ทำให้สภาพและบทบาทของคนในสังคมชนบทไม่แตกต่างกันมากนัก มีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น สมาชิกของสังคมทำหน้าที่สอดคล้องต่อเนื่องกันอย่างราบรื่น โดยมีระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีการนับถืออาวุโส เห็นอกเห็นใจกัน และมีค่านิยมในเรื่องคุณความดีทางศาสนาเป็นตัวควบคุมความประพฤติทางสังคมของคนชนบท

ลักษณะของสังคมชนบท

ที่มา <https://blog.bangkokair.com>